

## Rosja na poligonie. Bezprecedensowa aktywność szkoleniowa Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej

Andrzej Wilk

W 2020 r. Siły Zbrojne FR zdecydowanie wcześniej niż w latach poprzednich zaktywizowały swoją działalność szkoleniową. Pierwsze przedsięwzięcia poligonowe miały miejsce już 2–3 stycznia, a w całym pierwszym kwartale br. liczba i skala ćwiczeń przekroczyły rozmiary typowe dla okresu zimowego, zbliżając się do tych realizowanych w okresie letnim. Łącznie wzięło w nich udział co najmniej 500 tys. żołnierzy. Ćwiczenia mają charakter kompleksowy, kładą nacisk na współdziałanie wszystkich typów formacji w pełnym spektrum działań bojowych. Zwiększenie liczby przedsięwzięć szkoleniowych nastąpiło we wszystkich okręgach wojskowych i flotach. Obserwacja ćwiczeń pozwala na wskazanie struktur wyraźnie przodujących, wśród których można wyróżnić 1. Armię Pancerną (APanc) Zachodniego Okręgu Wojskowego oraz dyslokowany w obwodzie kaliningradzkim 11. Korpus Armijny (KA), a także jednostki stanowiącego tzw. drugi rzut strategiczny Centralnego Okręgu Wojskowego.

Rozwijająca się w Rosji epidemia COVID-19 nie wyhamowała aktywności poligonowej, a jedynie poszerzyła problematykę szkolenia o kwestie związane z przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się SARS-CoV-2 oraz przyczyniła do zwiększenia skali i liczby przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia działań sił zbrojnych w warunkach użycia broni masowego rażenia. O ile w pierwszych tygodniach br. wzmożona aktywność mogła być postrzegana w kontrze do planowanych na wiosnę największych od zakończenia zimnej wojny ćwiczeń Defender Europe 2020 (pod przywództwem USA, z udziałem innych państw NATO), o tyle w okresie pandemii koronawirusa można je traktować jako demonstrację odporności Rosji, a zwłaszcza jej komponentu wojskowego, na zagrożenia związane z COVID-19, jak również gotowości do regularnego starcia zbrojnego niezależnie od sytuacji epidemiologicznej. Obserwowane ćwiczenia nie wprowadzają pod tym względem nowej jakości, a jedynie dostarczają kolejnych dowodów na to, że armia rosyjska przygotowuje się w pierwszym rzędzie do działań o charakterze ofensywnym.

### Dużo wcześniej i dużo więcej

Przez ponad ćwierć wieku istnienia Sił Zbrojnych FR styczeń był *de facto* okresem wypoczynku. Pierwsze objawy aktywności następowały w połowie

miesiąca i dotyczyły przedsięwzięć na najniższym szczeblu, organizowanych z reguły w jednostkach technicznych wsparcia i zabezpieczenia działań, rzadziej w jednostkach SpecNaz i Wojsk Powietrzno-Desantowych. Tzw. formacje ogólnowojsko-



we (pancerne i zmechanizowane) oraz artyleria i lotnictwo wyruszały na pierwsze ćwiczenia pod koniec stycznia, a często dopiero w lutym. Wyjątek stanowiła Marynarka Wojenna, która zawsze miała pojedyncze okręty świętujące nadejście nowego roku na morzu. Ograniczoną aktywność utrzymywały także dyżurne jednostki strategicznych sił jądrowych i obrony powietrznej. Pierwsze oznaki zwiększenia aktywności w okresie zimowym miały miejsce w latach 2018–2019, w styczniu br. armia rosyjska wyszła zaś na poligony na niespotykaną wcześniej skalę.

## » W każdym okręgu wojskowym Siły Zbrojne FR dysponują co najmniej dwiema gotowymi do działań armiami.

Pierwsze w roku ćwiczenia poligonowe dużych jednostek od razu wskazały na dominację Centralnego Okręgu Wojskowego (COW), przy czym jego „przewagi” w tym względzie nad pozostałymi okręgami – Zachodnim, Południowym i Wschodnim (ZOW, POW, WOW) – w globalnym rozrachunku, tzn. biorąc pod uwagę sumę przedsięwzięć z całego kwartału, nie można uznać za znaczącą. Proporcjonalnie najwyższe zaangażowanie potencjału COW stanowi kolejną po stosunkowo wczesnym rozpoczęciu ćwiczeń nietypowość z racji zorganizowania tam w 2019 r. ćwiczeń strategicznych Centrum z udziałem 128 tys. żołnierzy (bieżący rok powinien być w tym okręgu względnie wypoczynkowy). W omawianym okresie w COW – jako jedynym ze wszystkich rosyjskich zgrupowań wojsk szczebla strategicznego – do ćwiczeń poligonowych zaangażowano na pełną skalę wszystkie związki operacyjne: 2. i 41. Armie Ogólnowojskowe (AO), szczególnie wchodzącą w skład drugiej z nich 90. Dywizję Pancerną (DPanc), oraz 14. Armie Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej (AWLiOP), a także dyslokowaną w Tadżykistanie 201. Dywizję Zmechanizowaną (DZ). Biorąc jednak pod uwagę wartości bezwzględne, skalą zaangażowanych sił i środków COW ustąpił ZOW i POW, przy czym należy pamiętać, że COW jest liczebnie najmniejszy. W ZOW na pełną skalę zaangażowano 1. APanc (z permanentnie ćwiczącymi 2. „Tamańską” DZ i 4. „Kantemirowską”

DPanc), 2. AO oraz 6. AWLiOP, a także formalnie podporządkowane dowództwom flot Bałtyckiej i Północnej 11. KA w obwodzie kaliningradzkim oraz 14. KA i 45. AWLiOP na Półwyspie Kolskim. Przynajmniej w wymiarze oficjalnym na stosunkowo mniejszą skalę ćwiczyły jednostki trzeciego lądowego związku operacyjnego ZOW – 6. AO. Na podkreślenie zasługuje, że z ćwiczeniami jednostek 1. APanc i 20. AO skoordynowany został rozpoczęty 30 stycznia tzw. kompleksowy sprawdzian gotowości bojowej Sił Zbrojnych Białorusi<sup>1</sup>.

Przygotowujący się do strategicznych ćwiczeń Kaukaz 2020 POW zaangażował dwa z trzech ogólnowojskowych związków operacyjnych – dyslokowane na Kaukazie Północnym 49. i 58. AO (z tej drugiej szczególnie aktywna była 42. DZ z Czeczenii), a także faktycznie podporządkowane im brygady zmechanizowane w Gruzji (na terytoriach separatystycznych Abchazji i Osetii Południowej) i Armenii, 4. AWLiOP oraz formalnie podporządkowany dowództwu Floty Czarnomorskiej 22. KA na Krymie. W WOW permanentnie ćwiczyły jednostki 35. i 36. AO oraz 11. AWLiOP, w mniejszym stopniu 5. AO i podporządkowany dowództwu Floty Oceanu Spokojnego 68. KA na Sachalinie, a w wymiarze symbolicznym 29. AO. W każdym z okręgów wojskowych na pełną skalę zaangażowano także pozostające poza strukturami armii lokalne jednostki Wojsk Powietrzno-Desantowych (w tym trzy z czterech istniejących dywizji w ZOW) oraz brygady SpecNaz. Podsumowanie zaangażowania pozwala przyjąć, że w każdym okręgu wojskowym – niezależnie od jego łącznego potencjału – Siły Zbrojne FR dysponują dwiema rozwiniętymi, gotowymi do działań armiami ogólnowojskowymi (w ZOW jedną

<sup>1</sup> W ramach tzw. Regionalnego Zgrupowania Wojsk i Jednostek Regionalnego Systemu Obrony Powietrznej armia białoruska jest operacyjnie podporządkowana dowództwu ZOW. Przedsięwzięcia realizowane w ramach przeprowadzanego na Białorusi sprawdzianu wskazują, że ćwiczone przede wszystkim organizację i osłonę przegrupowania jednostek rosyjskich na terytorium tego kraju. M.in. wzmocniono dyżurne siły obrony powietrznej, przygotowano pod względem materiałowym cztery główne bazy lotnicze (całe białoruskie lotnictwo wojskowe *de facto* mieści się w jednej) i most na Berezynie. Wydelegowane do współdziałania dwie białoruskie brygady zmechanizowane realizowały scenariusz zajęć poligonowych identyczny z realizowanym przez jednostki rosyjskie.

AO i jedną APanc) oraz armią wojsk lotniczych i obrony powietrznej.

Poza ćwiczeniami w okręgach wojskowych, angażującymi bezpośrednio dyslokowane w nich jednostki Wojsk Lądowych, Sił Powietrzno-Kosmicznych i Wojsk Powietrzno-Desantowych, szczególną uwagę zwraca przeprowadzenie już pod koniec pierwszej dekady stycznia dużych manewrów Marynarki Wojennej FR na Morzu Czarnym, organizowanych łącznie przez floty Czarnomorską i Północną. Z reguły mają one charakter ćwiczeń połączonych (o czym szerzej w dalszej części) – we wszystkich zgrupowaniach miały miejsce przedsięwzięcia w zakresie współdziałania zgrupowań okrętów z lotnictwem morskim oraz jednostkami artylerii nadbrzeżnej i piechoty morskiej (nie licząc współdziałania z podległymi dowództwom flot korpusami armijnymi). Za najbardziej intensywne należy uznać ćwiczenia tego typu organizowane we flotach Bałtyckiej i Czarnomorskiej.

Opierając się wyłącznie na informacjach oficjalnych, liczbę różnego charakteru i różnej skali ćwiczeń zorganizowanych w Siłach Zbrojnych FR w styczniu 2020 r. można szacować na ok. 200, a liczbę zaangażowanych w nich żołnierzy – na co najmniej 100 tys. Przy tych samych kryteriach w lutym i marcu liczba przedsięwzięć wzrosła dwukrotnie, angażując zdecydowaną większość jednostek armii rosyjskiej i tym samym zwiększając łączną liczbę żołnierzy mających za sobą szkolenie poligonowe w I kwartale br. do co najmniej 500 tys. Ćwiczenia odbywały się na wszystkich ważniejszych poligonach lądowych i morskich (zob. Aneks), które przynajmniej od połowy stycznia były (jeśli uwzględnimy sytuację z początku kwietnia i ujawnione plany, nadal są) wykorzystywane w trybie permanentnym – miejsce jednostek kończących ćwiczenia natychmiast zajmują kolejne.

## Szkolenie kompleksowe

Obserwacja przedsięwzięć szkoleniowych Sił Zbrojnych FR w pierwszym kwartale 2020 r. pozwala ocenić większość z nich jako ćwiczenia broni (sił) połączonych. Z wyjątkiem szkolenia podstawo-

wego w ramach macierzystej formacji (rodzaju wojsk lub służb)<sup>2</sup>, wszystkie przedsięwzięcia poligonowe uwzględniały aspekt współdziałania i angażowały pododdziały co najmniej dwóch rodzajów wojsk. W ćwiczeniach Wojsk Lądowych i Wojsk Powietrzno-Desantowych każdorazowo zaangażowane było lotnictwo (w wymiarze minimum w postaci śmigłowców), a w ćwiczeniach Strategicznych Wojsk Raketowych pododdziały SpecNaz. Stosunkowo najbardziej zamknięta na współdziałanie z innymi rodzajami sił zbrojnych okazała się Marynarka Wojenna, która dysponuje własnymi formacjami lądowymi i powietrznymi. Jednak nawet w jej przypadku ćwiczone były elementy wspólne z Wojskami Lądowymi i Siłami Powietrzno-Kosmicznymi. Stanowiące podstawowy komponent szkolenia pododdziałów tzw. ćwiczenia taktyczne miały charakter połączony już od szczebla kompanii (w ramach szkolenia tzw. kompanijnych grup taktycznych), co w latach ubiegłych w ogóle nie było praktykowane lub należało do rzadkości. Z perspektywy wojen w Gruzji (2008 r.) i na Ukrainie (od 2014 r.) jako najmniejsze zgrupowanie wojsk przystosowane do prowadzenia działań połączonych postrzegana była batalionowa grupa taktyczna, co samo w sobie stanowiło rewolucję w zestawieniu z sowiecką sztuką wojenną. Z obserwacji przedsięwzięć poligonowych z I kwartału 2020 r. wynika, że ćwiczenie sił połączonych w oparciu o kompa-

<sup>2</sup> W Siłach Zbrojnych FR występują trzy rodzaje sił zbrojnych (Wojska Lądowe, Siły Powietrzno-Kosmiczne i Marynarka Wojenna) oraz dwa samodzielne rodzaje wojsk (Strategiczne Wojska Raketowe i Wojska Powietrzno-Desantowe). W ich ramach występują: w Wojskach Lądowych – artyleria, wojska pancerne, zmechanizowane, raketowe, obrony przeciwlotniczej, specjalne (ochrony radiologicznej, chemicznej i biologicznej, inżynieryjne, łączności, walki radioelektronicznej, SpecNaz, logistyczne zw. tyłowymi, kolejowe, samochodowe); w Siłach Powietrzno-Kosmicznych – lotnictwo strategiczne, lotnictwo taktyczne zw. frontowym, lotnictwo armijne tzn. działające na rzecz formacji lądowych, wyposażone w śmigłowce, lotnictwo transportowe, wojska raketowe obrony powietrznej, wojska radiotechniczne, wojska kosmiczne; w Marynarce Wojennej – siły podwodne, siły nawodne, lotnictwo morskie, wojska brzegowe (piechota morska, nadbrzeżna artyleria i wojska raketowe). Pododdziały wojsk specjalnych, a także tzw. służb (zaopatrzenia, remontowych, medycznych), mimo formalnego przypisania do Wojsk Lądowych, występują we wszystkich rodzajach sił zbrojnych i samodzielnych rodzajach wojsk. W Wojskach Powietrzno-Desantowych i wojskach brzegowych występują ponadto wzorem Wojsk Lądowych formacje artylerii i obrony przeciwlotniczej.

nijną grupę taktyczną stało się normą. Stanowi to znaczące ułatwienie w dalszym procesie szkolenia – do podstawowych ćwiczeń taktycznych na szczeblu batalionu żołnierze przystępują już odpowiednio przygotowani (tym bardziej do kolejnych przedsięwzięć szczebla pułku i – najwyższego – brygady/dywizji). Z drugiej strony wskazuje na znaczącą zmianę w rosyjskiej sztuce wojennej, tj. umożliwienie prowadzenia samodzielnych działań stosunkowo niewielkimi pododdziałami, a tym samym – co w czasach sowieckich było *de facto* niewyobrażalne – oddanie inicjatywy na polu walki w ręce młodszych oficerów i podoficerów.

## » Armia rosyjska przygotowuje się w pierwszym rzędzie do działań o charakterze ofensywnym.

Kalendarium ćwiczeń w I kwartale 2020 r. pozwala wnioskować, że wypracowany został jednolity porządek szkolenia całych Sił Zbrojnych FR, z nieznacznymi (nieprzekraczającymi miesiąca) różnicami czasowymi pomiędzy ćwiczeniami pododdziałów związków taktycznych (dywizji i brygad) i samodzielnych oddziałów (pułków). Prawdopodobnie różnice te wynikają nie tyle ze stopnia wyszkolenia poszczególnych jednostek, ile z pojemności poligonów (pododdział przebywa na poligonie – zależnie od typu formacji i charakteru szkolenia – od tygodnia do miesiąca), zwłaszcza gdy służą one do organizowania przedsięwzięć podlegających wszechstronnej ocenie w czasie rzeczywistym<sup>3</sup>. Znaczącemu skróceniu uległ także okres szkolenia podstawowego, co w dużej mierze należy wiązać z wysokim poziomem uzawodowienia armii rosyjskiej (żołnierze z poboru stanowią ok. 20% ogólnej liczebności Sił Zbrojnych FR, tj. nieco ponad 200 tys.<sup>4</sup>). Już w drugiej połowie

stycznia odbyły się pierwsze ćwiczenia taktyczne szczebla kompanijnego, w połowie lutego rozpoczęły się ćwiczenia batalionowe, a w marcu miały miejsce pierwsze przedsięwzięcia pułkowe. Analogicznie rosło zaangażowanie lotniczego komponentu Sił Powietrzno-Kosmicznych i Marynarki Wojennej – od par samolotów/śmigłowców, przez klucze do całych eskadr, a także morskiej części Marynarki Wojennej – od pojedynczych okrętów do grup taktycznych (lądowe komponenty Sił Powietrzno-Kosmicznych i Marynarki Wojennej oraz Wojska Powietrzno-Desantowe i Strategiczne Siły Jądrowe ćwiczą – uwzględniając własną specyfikę – w formule analogicznej do stosowanej przez formacje Wojsk Lądowych). Należy podkreślić, że jeszcze kilka lat wcześniej ćwiczenia zgrywające pododdziałów rzadko odbywały się w okresie zimowym cyklu szkolenia<sup>5</sup>.

## Przygotowanie do walki z nieprzyjacielską armią...

W połowie poprzedniej dekady nastąpił powrót do organizowania ćwiczeń szczebla strategicznego, a standardem w szkoleniu Sił Zbrojnych FR stało się wszechstronne przygotowanie do regularnego starcia zbrojnego w konflikcie o dowolnej skali. Wraz ze wzrostem potencjału armii rosyjskiej – postępującym uzawodowieniem i wprowadzaniem do służby nowych kategorii uzbrojenia i sprzętu wojskowego – zmianie ulegają tylko skala i spektrum realizowanych przedsięwzięć poligonowych. Aktywność szkoleniowa Sił Zbrojnych FR w I kwartale br. nie wprowadza pod tym względem nowej jakości, dostarcza jedynie kolejnych dowodów na to, że armia rosyjska przygotowuje się w pierwszym rzędzie do działań o charakterze ofensywnym. Elementem odróżniającym tegoroczne ćwiczenia

<sup>3</sup> Od czasu uruchomienia w 2013 r. pierwszego w Rosji poligonu tzw. cyfrowego (Mulino w obw. niżnonowogrodzkim) podobne zmiany zaszły na najważniejszych poligonach pozostałych okręgów wojskowych, a częściowo także na pozostałych dużych poligonach przypisanych do poszczególnych związków operacyjnych.

<sup>4</sup> W ostatnich latach pobór obejmuje łącznie ok. 130 tys., a w skali całego roku (pobory wiosenny i jesienny) 260 tys. mężczyzn w wieku 18–27 lat, przy czym do Sił Zbrojnych FR trafia min. 200 tys. poborowych, a pozostali do tzw. innych wojsk (głównie podległych MSW i FSB) i struktur (korzysta z nich m.in. część przedsiębiorstw Kompleksu Wojskowo-Przemysłowego).

<sup>5</sup> Cykl szkolenia w Siłach Zbrojnych FR dzieli się na dwa okresy – zimowy (od 1 grudnia do 31 maja) i letni (od 1 czerwca do 30 listopada). Podział taki wiąże się z odgrywaną obecnie coraz mniejszą rolę w armii rosyjskiej poborem do zasadniczej służby wojskowej. Na początku grudnia do jednostek trafiają pierwsi żołnierze z poboru jesiennego (rozpoczynającego się 1 października), a na początku czerwca – z poboru wiosennego (rozpoczynającego się 1 kwietnia; w br. w 5 z 85 podmiotów federalnych Rosji – uwzględniając Krym – rozpoczęcie poboru przesunięto na połowę kwietnia w związku z epidemią koronawirusa).

od realizowanych w latach ubiegłych był znaczący wzrost przedsięwzięć o charakterze dwustronnym (około połowy wszystkich odnotowanych ćwiczeń taktycznych), zakładającym ćwiczebne starcie jednostek odgrywających względem siebie rolę sił nieprzyjacielskich. Tym sposobem możliwe było nie tylko zwiększenie realizmu szkolenia, lecz także przećwiczenie całego spektrum rozwiązań ofensywnych. Było to szczególnie widoczne w przypadku lotnictwa, którego zadanie polegało na przełamaniu obrony powietrznej umownego nieprzyjaciela oraz – wspólnie z wyposażonymi w rakiety Iskander brygadami raketowymi i okrętami z raketami Kalibr – uderzeniu (w tym tzw. zmasowanym) na stanowiska dowodzenia, składy amunicji i zgrupowania wojsk, ale także obiekty infrastruktury strategicznej<sup>6</sup>. Analogicznie głównym celem grup uderzeniowych Marynarki Wojennej było niszczenie zgrupowań okrętów nieprzyjaciela i wsparcie uderzenia na cele lądowe (poza wspomnianym wyżej także jako bezpośrednie wsparcie morskiej operacji desantowej). W przypadku formacji Wojsk Lądowych ćwiczenia dwustronne często poprzedzało przemieszczenie (przemarsz) na poligony innych związków operacyjnych (w ramach swoistej wymiany), połączone z ćwiczeniem w zakresie osłony przeciwdywersyjnej i przeciwlotniczej maszerujących kolumn wojsk.

Wyraźnie ofensywny charakter miały przedsięwzięcia z udziałem jednostek Wojsk Powietrzno-Desantowych oraz SpecNaz, które w każdym przypadku zakładały wcześniejsze (w przypadku sił specjalnych) bądź podyktowane postępowaniem hipotetycznej operacji militarnej znalezienie się w tzw. głębi ugrupowania nieprzyjaciela. Za symptomatyczne należy uznać wspólne ćwiczenia pododdziałów SpecNaz – odgrywających rolę wrogiej partyzantki – i formacji wsparcia oraz zabezpieczenia działań podążających za jednostkami pierwszego rzutu na zajętej części teryto-

rium nieprzyjaciela. W realizowanych od stycznia przedsięwzięciach na dużą skalę zastosowano także dwa stosunkowo nowe rozwiązania – wykorzystanie pododdziałów snajperów do niszczenia kolumn transportowych, lżej opancerzonych i śmigłowców oraz szkolenie żołnierzy pododdziałów zmechanizowanych w desantowaniu ze śmigłowców (stanowiące zwykle domenę pododdziałów desantowo-szturmowych). Z przedsięwzięć wskazujących na przygotowywanie do operacji militarnej na skalę przynajmniej regionalną szczególnie uwagę zwracają ćwiczenia mobilizacyjne i logistyczne. Największe ćwiczenia o charakterze mobilizacyjnym, z udziałem lokalnych struktur władzy, miały miejsce w pierwszym tygodniu marca w COW, a ich tematem było współdziałanie w wykorzystaniu na rzecz wojska tzw. cywilnych zasobów ludzkich i transportowych. Standardowym elementem ćwiczeń logistycznych stało się rozwijanie rurociągów paliwowych i polowych stacji tankowania, przy czym – prawdopodobnie po raz pierwszy w zimowym okresie szkolenia – miało miejsce masowe tankowanie czołgów w wykonaniu 6. Brygady Pancerniej z 1. APanc. W ostatnim tygodniu marca odbyły się z kolei prawdopodobnie największe z organizowanych dotychczas w zimowym okresie cyklu szkolenia ćwiczenia pododdziałów łączności 20. AO.

## » Coraz częściej ćwiczenia mają charakter starcia jednostek odgrywających względem siebie rolę sił nieprzyjacielskich.

Na zmiany w charakterze ćwiczeń znaczący wpływ mają postępy procesu modernizacji technicznej Sił Zbrojnych FR. Choć obejmuje on względnie równomiernie wszystkie rodzaje wojsk i służb, to z obserwowanych przedsięwzięć wynika, że przynajmniej w Wojskach Lądowych nowe generacje środków – w realny sposób wpływające na zmiany w sposobach walki – kierowane są głównie do jednostek wsparcia i zabezpieczenia działań i dotyczą w pierwszym rzędzie nie uzbrojenia, a sprzętu wojskowego. Nowy generacyjnie sprzęt – zwłaszcza środki walki radioelektronicznej (WRE) – coraz częściej umożliwia bezpośrednie rażenie przeciwnika, co wcześniej dotyczyło wy-

<sup>6</sup> Z przedsięwzięć organizowanych w europejskiej części Rosji uwagę zwracają ćwiczone przez lotnictwo na Krymie i w obw. kaliningradzkim wycofanie spod uderzenia i przebazowanie na lotniska w głębi Rosji, poprzedzające rozpoczęcie tzw. fazy aktywnej przedsięwzięcia, sprrowadzającej się do ww. przełamania obrony powietrznej i zmasowanego uderzenia na nieprzyjaciela.

łącznie uzbrojenia<sup>7</sup>. Praktycznie we wszystkich ćwiczeniach taktycznych wykorzystane zostały nowe systemy WRE o zwiększonych możliwościach zakłócania/eliminowania systemów łączności, rozpoznania i naprowadzania potencjalnego nieprzyjaciela. Standardem – w 2019 r. nienotowanym – stało się także użycie szerokiej gamy bezzałogowych statków powietrznych (BSP), zwłaszcza w ćwiczeniach wojsk raketowych i artylerii (BSP wykorzystywano we wszystkich ćwiczeniach artylerii od początku br.), pododdziałów rozpoznawczych i SpecNaz, a także – w wariantcie uderzeniowym – w charakterze środków napadu powietrznego. Nowe wyposażenie pododdziałów WRE i Wojsk Ochrony Radiologicznej, Chemicznej i Biologicznej (WORChB) sprawiło także, że zaczęły one odgrywać pierwszoplanową rolę w maskowaniu formacji ogólnowojskowych, wsparciu w marszu i w trakcie rozwijania do walki (poprzez elektroniczne i chemiczne – za pomocą aerozoli – zakłócanie systemów rozpoznania), a wraz z pododdziałami Wojsk Inżynieryjnych także w realizacji zadań z zakresu rozpoznania (często we współdziałaniu z pododdziałami SpecNaz)<sup>8</sup>.

### ...i z koronawirusem

Rozprzestrzenianie się pandemii COVID-19, zanim jeszcze dało o sobie znać w Rosji, stało się wyzwaniem, do którego przygotowywały się Siły Zbrojne FR, a w konsekwencji przyczyniło się do znaczącego poszerzenia standardowej aktywności formacji WORChB oraz Wojskowej Służby Medycznej. 12 marca w Ministerstwie Obrony utworzono sztab operacyjny ds. zapobiegania rozprzestrzenianiu się infekcji koronawirusowej w Siłach Zbrojnych FR. Już tego samego dnia przeprowadzono pierwsze ćwiczenia w zakresie likwidacji zagrożenia infekcją

wirusową w garnizonie<sup>9</sup>, a kolejne, uwzględniające różnorakie aspekty przeciwdziałania epidemii (m.in. w ramach współpracy ze strukturami lokalnymi w organizacji strefy kwarantanny oraz rozwijaniu szpitali polowych), przeprowadzono do końca miesiąca we wszystkich jednostkach WORChB. Są one kontynuowane także w kwietniu. Z reguły odbywają się we współdziałaniu z pododdziałami medycznymi i Żandarmerii Wojskowej.

### ” Walka z pandemią nie definiuje programu szkolenia, lecz stanowi swoisty element pomocniczy.

Poza wyżej wymienionymi przedsięwzięciami o charakterze lokalnym szczególną uwagę zwraca przeprowadzony w dniach 25–28 marca sprawdzian gotowości jednostek Sił Zbrojnych FR do realizacji – w razie konieczności – zadań z zakresu walki z infekcją koronawirusową. Miał on charakter poligonowy, z udziałem ZOW i COW oraz – w rozumieniu jednostek dyslokowanych na całym terytorium FR i niepodlegających dowództwom ww. okręgów wojskowych – Sił Powietrzno-Kosmicznych, Strategicznych Wojsk Raketowych, WORChB, Wojsk Inżynieryjnych i Wojskowej Służby Medycznej. W działania zaangażowano także struktury lokalne podległe innym niż Ministerstwo Obrony resortom i służbom. Sprawdzian okazał się wielkim przedsięwzięciem logistycznym, a zorganizowane w jego ramach działania miały charakter daleko wykraczający poza potrzeby walki z koronawirusem. W skład zgrupowań, oprócz pododdziałów WORChB, medycznych i żandarmerii, włączono także pododdziały inżynieryjno-saperskie i zabezpieczenia materiałowo-technicznego. O tym, że walka z pandemią nie definiuje programu szkolenia, lecz stanowi swoisty element pomocniczy, świadczy zaangażowanie pododdziału WRE do osłony szpitala polowego przed środkami rozpoznania (w tym satelitarnego) umownego nieprzyjaciela. Należy podkreślić, że sprawdzian – jak i cała wzmożona aktywność związana z przeciwdziałaniem COVID-19 – nie wpłynęły na zmniejszenie

<sup>7</sup> Skrajny przykład stanowi przeprowadzone w trzeciej dekadzie stycznia ćwiczenie Brygady WRE COW na poligonie w obw. swierdłowskim. Pododdziały brygady przeprowadziły uderzenie radioelektroniczne na systemy dowodzenia i łączności umownego nieprzyjaciela.

<sup>8</sup> Elementem ćwiczeń taktycznych stało się również wykorzystanie jednostek WORChB wyposażonych w nowe wieloprowadnicowe wyrzutnie pocisków raketowych (zapalających i termobarycznych) TOS-1A do realizacji zadań o charakterze *stricte* ofensywnym, wzorem typowych jednostek artylerii raketowej.

<sup>9</sup> Siłami 39. Pułku Obrony Radiologicznej, Chemicznej i Biologicznej w obw. wołgogradzkim. W przedsięwzięciu wzięło udział 300 żołnierzy pułku i 20 jednostek specjalistycznego wyposażenia.

szczenie ani spowolnienie dotychczasowej działalności poligonowej. Za symptomatyczne należy uznać, że tego typu ćwiczenia „antywirusowe” na pełną skalę dotyczyły wyłącznie europejskiego teatru działań. Element szkoleniowy można zaobserwować także w poczynaniach skierowanego w ramach pomocy w walce ze skutkami epidemii we Włoszech kontyngentu WORChB<sup>10</sup>. Tuż przed decyzją o udzieleniu wsparcia Włochom, w dniach 18–19 marca elementy takiej pomocy ćwiczone w ramach wspólnego przedsięwzięcia WORChB, Głównego Zarządu Medycyny Wojskowej Sztabu Generalnego i Sił Powietrzno-Kosmicznych oraz Żandarmerii Wojskowej pod hasłem „walki z rozprzestrzenianiem koronawirusa”. Przeprowadzono m.in. ewakuację cywilów, wykorzystanie statków powietrznych w strefie epidemii, organizację kwarantanny i dezynfekcję obiektów. We wszystkich przedsięwzięciach pierwszoplanową rolę odgrywały WORChB, a formacje wojskowych służb medycznych pełniły funkcję pomocniczą. Obecnie trudno jest ocenić ewentualne konsekwencje obecności rosyjskiego kontyngentu we Włoszech, zwłaszcza że kontrola struktur tego państwa nad działaniami Rosjan jest w sytuacji katastrofy epidemiologicznej iluzoryczna.

## Perspektywy

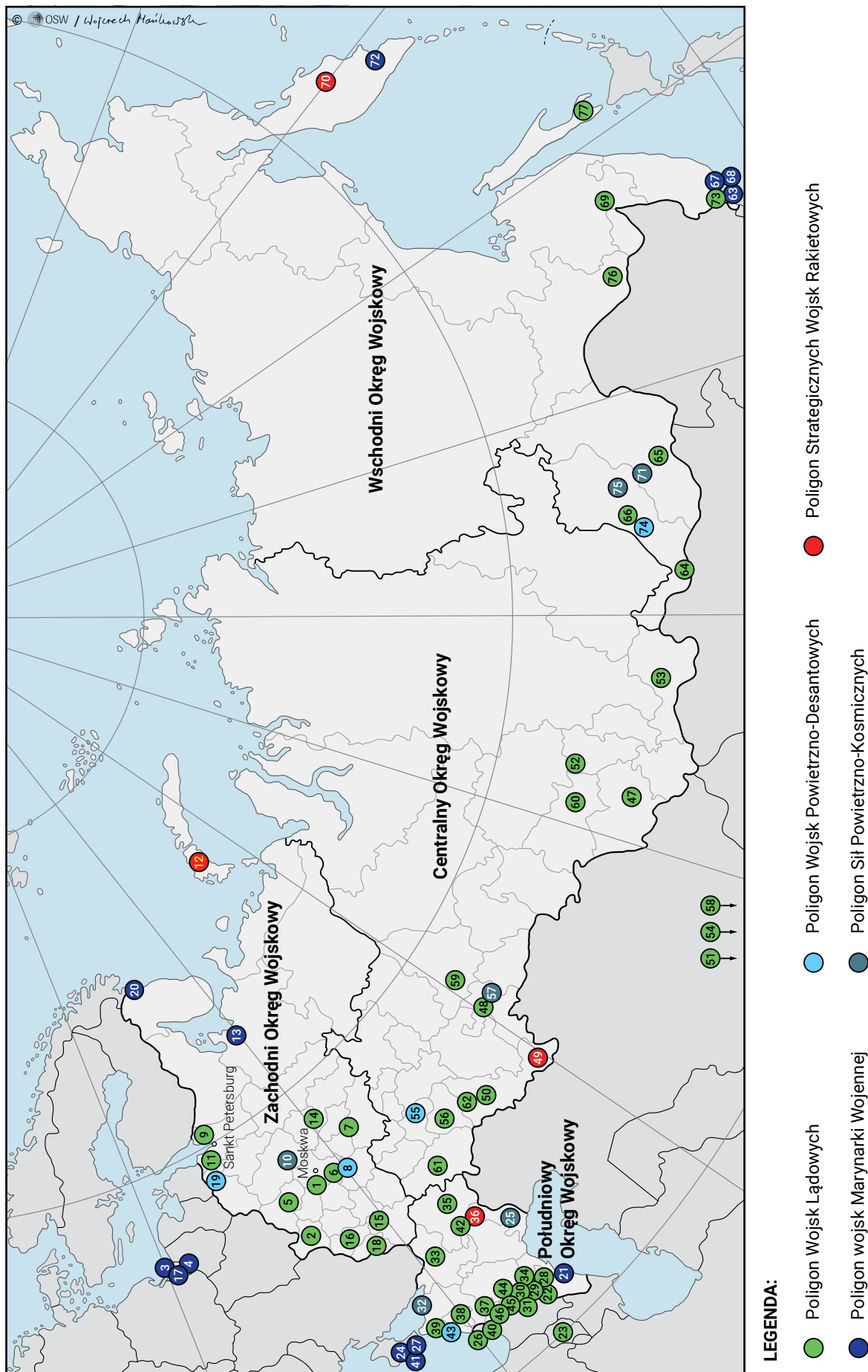
Ewentualne rozprzestrzenianie się pandemii COVID-19 niewątpliwie wpłynie na ograniczenie skali i charakteru szkolenia Sił Zbrojnych FR. Sytuacja z przełomu marca i kwietnia wskazuje jednak na to, że Rosja uczyni wszystko, aby przygotowania armii do szeroko rozumianych działań – od misji humanitarnej do regularnej akcji zbrojnej – nie uległy zakłóceniu. Przemawia za tym względne odizolowanie wojska od sfery cywilnej i związane z tym plany (np. zamiar poddania profilaktycznej kwarantannie każdego skierowanego do służby poborowego). Swoistą strefę ochronną stanowią poligony, na które dostęp osób z zewnątrz (potencjalnych nosicieli COVID-19) w warunkach prowadzonych permanentnie ćwiczeń jest praktycznie niemożliwy.

Z jednej strony kwestią otwartą pozostaje cel utrzymywania zdecydowanie wyższego niż w latach ubiegłych poziomu aktywności szkoleniowej, zwłaszcza w sytuacji faktycznego załamania analogicznych planów zachodnich (główne tegoroczne przedsięwzięcie – ćwiczenia Defender Europe 2020 – odbywają się w formie bardzo okrojonej w stosunku do pierwotnych zamierzeń), wciąż traktowanego przez Rosję jako główny potencjalny przeciwnik. Z drugiej strony Siły Zbrojne FR występują względem państw zachodnich z ofertą wsparcia w walce z epidemią i – jak świadczy wspomniany przykład Włoch i oficjalne już stanowisko kierownictwa Sojuszu – pomoc taka została uznana przez NATO za dopuszczalną.

Tegoroczne ćwiczenia strategiczne Kaukaz 2020 były przez Rosję traktowane przede wszystkim jako przygotowanie do ewentualnej operacji wojskowej na obszarze b. ZSRR. Może o tym świadczyć fakt, że po raz pierwszy od wielu lat ćwiczenia takie – jeszcze w okresie przed medialną dominacją pandemii – nie były przez władze uważane za element kampanii informacyjnej, mającej na celu stworzenie pozorów zagrożenia wojennego i wzbudzenie paniki szczególnie w społeczeństwach państw europejskich (wzorem ćwiczeń Zachód 2017 i Kaukaz 2016). Co więcej, rosyjski przekaz medialny należy wręcz uznać za uspokajający i odwrotnie proporcjonalny do rzeczywistej aktywności Sił Zbrojnych FR. Również ponadprzeciętne zaangażowanie jednostek COW można traktować jako przygotowanie ich do znacznie większego niż symboliczne wykorzystania w charakterze drugiego rzutu strategicznego w ćwiczeniach POW.

<sup>10</sup> Szerzej: A. Wilk, *Armia rosyjska w walce z pandemią koronawirusa we Włoszech*, 23.03.2020, [www.osw.waw.pl](http://www.osw.waw.pl).

# ANEKS. Mapa głównych poligonów Sił Zbrojnych FR





# Główne Poligony Sił Zbrojnych FR

## Zachodni Okręg Wojskowy

1. ● Ałabino
2. ● Briański
3. ● Chmielowka (desantowy, FB)
4. ● Dobrowolski (lotniczy, FB)
5. ● Dorogobuż
6. ● Gołowienki
7. ● Gorochowiecki/Mulino
8. ● Dubrowicz (WPD)
9. ● Kiryłowski
10. ● Kuszalino (lotniczy, SPK)
11. ● Łużski (artyleryjski)
12. ● **Nowa Ziemia (jądrowy, SWR)**
13. ● Nionoksa (rakietowy, FP)
14. ● Piesocznoje
15. ● Pogonowo
16. ● Postojałyje Dwory
17. ● Prawdinski (FB)
18. ● Sołoty
19. ● Strugi Krasnyje (WPD)
20. ● Szary (arktyczny, FP)

## Południowy Okręg Wojskowy

21. ● Adanak (górski, FK)
22. ● Alpijski (górski)
23. ● Ałagiaz (górski), Armenia
24. ● Angarski (FCz)
25. ● Aszułuk (lotniczy, SPK)
26. ● Cabał (górski), Gruzja/Abchazja
27. ● Czauada (lotniczy, FCz)
28. ● Gwardiejec
29. ● Dalnyj
30. ● Dariat (górski)
31. ● Dzarcemi, Gruzja/Osetia Południowa
32. ● Jejski (przeciwlotniczy, SPK)
33. ● Kadamowski
34. ● Kalinowski
35. ● Kamyszynski
36. ● Kapustin Jar (rakietowy, SWR)
37. ● Kobu-Baszy
38. ● Majkopski
39. ● Mołkino
40. ● Nagwałou, Gruzja/Abchazja
41. ● Opuk (desantowy, FCz)
42. ● Prudboj
43. ● Rajewski (WPD)
44. ● Siernowodski
45. ● Tarskoje
46. ● Tierskoł (górski)

## Centralny Okręg Wojskowy

47. ● Bijski
48. ● Czebarkulski
49. ● Dombarowski (rakietowy, SWR)
50. ● Donguzki
51. ● Edelwiejs (górski), Kirgistan
52. ● Jurginski
53. ● Kara-Chaak (górski)
54. ● Laur (górski), Tadżykistan
55. ● Poliwno (WPD)
56. ● Roszczynski
57. ● Safakulewo (lotniczy, SPK)
58. ● Sambuli, Tadżykistan
59. ● Swierdłowski
60. ● Szyłowo
61. ● Szyroki Karamysz
62. ● Tocki

## Wschodni Okręg Wojskowy

63. ● Bamburowo (FOS)
64. ● Burduny
65. ● Cugoł
66. ● Diwizjonnyj
67. ● Gornostaj (desantowy, FOS)
68. ● Klerk (desantowy, FOS)
69. ● Kniazie-Wołkonskoje
70. ● Kura (rakietowy, SWR)
71. ● Muchor-Konduj (lotniczy, SPK)
72. ● Radygino (FOS)
73. ● Siergiejewski
74. ● Sosnowyj Bor (WPD)
75. ● Telemba (przeciwlotniczy, SPK)
76. ● Triechriece (artyleryjski)
77. ● Uspienowski

## Wykaz skrótów

SPK – Siły Powietrzno-Kosmiczne

FB – Flota Bałtycka

FCz – Flota Czarnomorska

FP – Flota Północna

FOS – Flota Oceanu Spokojnego

FK – Flotylla Kaspijska

WPD – Wojska Powietrzno-Desantowe

SWR – Strategiczne Wojska Rakietowe